

HANS PETER MÜLLER, *Vergleich und Methapher im Hohenlied* (Orbis Biblicus et Orientalis 56), Freiburg—Göttingen 1984, s. 59.

Praca H. P. Müllera poświęcona porównaniu i metaforze w księdze Pieśni nad Pieśniami jest wynikiem podejścia literaturoznawczego do Biblii i mieści się w nurcie retoryki biblijnej.

Autor urodził się w 1934 r., studiował teologię ewangelicką i języki orientalne. Jest profesorem Starego Testamentu w Münster i autorem prac: *Ursprünge und Strukturen alttestamentlicher Eschatologie* (1969), *Hiob und seine Freunde* (1970), *Das Hiobproblem* (1978), *Jenseits der Entmythologisierung* (1978).

Omawiana praca Müllera składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy rozdział zatytułowany — Syntaktyczne uwagi — dzieli się na trzy podrozdziały. Autor omawia w nim predykatywny łącznik między dwiema częściami porównania a mianowicie odbiorcą i nadawcą porównania. Ten predykatywny łącznik jest realizowany w Pnp przez zdanie nominalne, partykulę *ke* i *ke-mō*, oraz czasownik użyty w jussiwie i zdanie werbalne w indykatywie.

W trzecim podrozdziale zatytułowanym — „Substancja odbiorcy porównania przez nadawcę — właściwe metafory” — autor powołuje się na metaforę w Pnp 1, 12 „Jak długo król gości przy stole biesiadnym, mój olejek narodowy roznosi swoją woń” i zwraca uwagę na płynną granicę między metaforą a porównaniem.

W drugim rozdziale „Semantyczne rozważania” autor zajmuje się zagadnieniem istoty porównania i rozwiniętym porównaniem. Wyraża opinię, że najczęstszym typem porównania są porównania rzeczowe. Wyróżnia porównania związane ze światem roślin, zwierząt i z rolnictwem. Przedstawiając rozwinięte porównania przymiotnikowe lub przysłówkowe omawia ich lokalizacyjną lub opisową funkcję oraz opisowe rozwinięcie w zdaniach nominalnych.

W trzecim rozdziale Müller omawia niezgodność między rzeczywistością i metaforą na przykładzie metonimii i metaforyki w sensie ścisłym. W czwartym zajmuje się problemem metaforyzacji, która w Pnp dokonuje się przez porównania, substancję, trawestacje literackie. Monografia kończy się rozdziałem piątym zatytułowanym — „Teologiczne wnioski”.

Autor podał trzy wnioski:

- a) Porównania i metafory zawierają się w pobożności izraelskiej, która wypowiada się o Bogu jedynie metaforycznie,
- b) Przedstawienie wielkości i dobroci Boga mogło się dokonać jedynie przy pomocy religijnego języka metaforycznego,
- c) Księga Pieśni nad Pieśniami jak wskazują nowsze badania nie zawiera explicite religijnego posłannictwa, chociaż jest ono zawarte w strukturze języka.

W ocenie krytycznej zwracamy uwagę, że część pierwsza poświęcona porównaniom jest bardziej twórcza aniżeli część pracy poświęcona metaforom. W omawianiu metafor autor posługuje się literaturą z kręgu języka niemieckiego, jak gdyby negował szkołę amerykańsko-brytyjską, która wiele wniosła od czasów Richardsa. Nie opracowuje wszystkich dostępnych porównań i metafor występujących w księdze Pnp, co by mu pozwoliło dać systematyzację obrazową związaną z ich pragmatyką. W omawianiu metafor autor pomija relacje metafory do synekdochy, alegorii, symboliki. Wydaje się, że takie ujęcie oryginalności metafor biblijnych w relacji do innych figur pozwoliłoby bardziej ukazać wymiar religijny i transcendentny charakter egzystencji ludzkiej.

Pracę prof. Müllera oceniamy jako ambitną próbę rozwiązania trudnego problemu biblijnej retoryki.

Kraków

KS. JERZY WOŹNIAK CM

JOZEF ZMIJEWSKI, *Das Neue Testament — Quelle christlicher Theologie und Glaubenspraxis, Aufsätze zum Neuen Testament und seiner Auslegung*, Wyd. Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1986, ss. 390.

Ks. Józef Zmijewski (ur. 1940), niemiecki katolicki egzegeta Nowego Testamentu, mało jest znany polskiemu czytelnikowi. Na jego koncie możemy odnotować takie prace jak: *Die Eschatologiereden des Lukas-Evangeliums* (1972), *Der Stil der paulinischen „Narrenrede“* (1978), *Begegnung mit dem Wort* (1980), czy choćby ostatnia, wydana w tym samym Wydawnictwie KBW zaledwie w kilka miesięcy po omawianej: *Paulus — Knecht und Apostel Christi. Amt und Amtsträger in paulinischer Sicht* (1986).

Książka Zmijewskiego to zbiór artykułów, naukowych przyczynków o różnej tematyce, które powstały w latach 1973—1985.

Książka została podzielona przez Autora na trzy podstawowe części. W części pierwszej chodzi o odpowiedź na pytanie: Jaki zachodzi stosunek pomiędzy teologią a literackimi gatunkami w NT oraz jakie jest jego znaczenie dla rzeczowego wykładu Pisma Świętego (ss. 17—168). Spytamy tu pięć przyczynków: Wykład Pisma Świętego — problem między poszczególnymi wyznaniem? Historyczne, hermeneutyczne i teologiczne rozważania na temat ekumenicznej współpracy w bibliстыce (ss. 19—66); Sposoby dotyczące struktury Listu do Filemona (ss. 129—156); Względny kontekst i znaczenie 2 Kor 12, 7a (ss. 157—167) oraz dwa dotąd jeszcze nieopublikowane: Dz 1 jako literacki i teologiczny początek Dziejów Apostolskich (ss. 76—84); Mowa św. Szczepana (Dz 7, 2—53) (ss. 85—128).

Druga część poświęcona została znaczeniu Tradycji w teologicznym myśleniu autorów NT (ss. 169—220). Stąd Autor porusza tu takie problemy jak: Mowy eschatologiczne w Łk 21 i Łk 17 (ss. 171—184); Apostolska Tradycja a pseudoepigrafiy w NT (ss. 185—196); Listy pasterskie jako pisma epigraficzne — opis, wyjaśnienie i ocena (ss. 197—220).

Przyczynki znajdujące się w trzeciej części pracy ks. Zmijewskiego zamykają się w kręgu trzech podstawowych pojęć współczesnego chrześcijaństwa: „Teologia — Wiara — Praktyka” (ss. 221—378). Mamy tutaj: Rozważania na temat stosunku teologii i chrześcijańskiej praktyki wiary w świetle NT (ss. 223—264); Wiara i jej moc. Historyczno-tradycyjne badania Mt 17, 20; 21, 12; Mk 11, 23; Łk 17, 6 (ss. 265—292); Chrześcijańskie „wypełnienie”. Rozważania do teologii Listu św. Jakuba (ss. 293—324); Nowotestamentowe wskazania dla małżeństwa i rodziny (ss. 325—378).

Nie da się ukryć, iż to, co zawierają w swojej treści wyżej wymienione tematy, stanowią w rzeczy samej *vetata quaestio* nowotestamentowej egzegezy.

Na uwagę zasługują spostrzeżenia Autora dotyczące 1 rozdziału Dz. Całość dzieli on na pięć podrozdziałów. Z literackiego punktu widzenia Zmijewski wyróżnia w Dz 1 dwa zasadnicze momenty: 1. moment spojrzenia wstecz (*Rückblick*), który — jego zdaniem — ma pochodzić z tradycji wspólnoty Kościoła jerozolimskiego, oraz 2. moment spojrzenia w przyszłość (*Ausblick*). Zaś w teologii Dz 1 Autor dostrzega trzy kluczowe fakty, gdy chodzi o przejście od tzw. „czasu Jezusa” do „czasu Kościoła”: 1. wybór materiału, który zawiera się w treści słów: „... o wszystkim, co Jezus czynił i czego nauczał od początku, aż do dnia, w którym (...) został wzięty do nieba” (Dz 1, b—2); 2. poszczególne momenty takie jak: schemat czasowy (40 dni okresu wielkanocnego oraz 10 dni przed Zesłaniem Ducha